

Oude Kerk, 23 juli 2023

Dienst van schrift en tafel
ds. Carla Borgers

Groene dienst

gelezen: Jesaja 53, 1-4, Filippenzen 2, 5-11 en Matteüs 20, 25-28

titel: Wie zijn wij in Gods naam?

inleiding bij de schriftlezingen

Vanochtend cirkelen de lezingen om de vraag: wie zijn wij in God naam? Daar hoort misschien ook de vraag bij: wie is dan God? In de drie lezingen komen we het beeld tegen van een mens die zichzelf als het ware uitlevert aan anderen. Die zijn eigen leven minder belangrijk vindt dan dat van een ander.

overdenking

Wie zijn wij in Gods naam? Gemeente, lieve mensen van God, hier of digitaal verbonden met deze gemeenschap, wie zijn wij in Gods naam? Deze vraag staat vanochtend centraal. Aan het begin van een kerkdienst zegt de voorganger vaak: 'Onze hulp is de naam van God, schepper van hemel en aarde' of woorden van gelijke strekking. Wij zeggen hiermee dus dat wij ons vertrouwen stellen op deze God, op de Eeuwige. Wie is die God volgens de bijbel? Hij is de schepper van hemel en aarde. Hij is een God die ons eeuwige trouw heeft toegezegd en die vasthoudt aan wat hij ooit is begonnen. Maar wie zijn wij dan? Wie zijn wij, mensen? Wij zijn

schepselen. Als God alles wat is heeft geschapen, dan ook ons. Dat is wat de schrijvers van het boek Genesis hebben opgeschreven in de eerste twee hoofdstukken. Maar wanneer zijn wij dan gaan denken dat onze soort met kop en schouders boven al het overige geschapene uitsteekt? Wat heeft ons doen denken dat we beter zijn? Heeft het misschien met onze manier van lezen te maken? “En God schiep de mens naar zijn beeld, beeld van God schiep hij hem, mannelijk en vrouwelijk schiep hij hen. God zegende hen en God sprak tot hen: Weest vruchtbaar en wordt talrijk...” (Gen. 1: 27-28a, vert. Huub Oosterhuis en Alex van Heusden). Vaak vergeten we gemakshalve dat ook alle dieren dezelfde zegen hebben meegekregen (Gen. 1: 20-22) en de vogels worden daarin zelfs nog extra genoemd. En dat God aan het eind van die zesde dag zei dat het zeer goed of meer dan goed was sloeg niet alleen op de mens, maar op álles wat God had gemaakt. “God zag alles wat hij had gemaakt: het was goed, meer dan goed.” (Gen. 1: 31). In Genesis 1 de mens geschapen als mannelijk én vrouwelijk, maar krijgt tegelijk ook de heerschappij over de dieren en de rest van de schepping. In het tweede hoofdstuk vinden we een tweede scheppingsverhaal. Daar wordt de mens geboetseerd uit aarde en pas later wordt de vrouw gevormd uit een rib van ‘de mens’. Hier is de man ‘de mens’ en de vrouw de hulp tegenover hem, geen mens dus. Hier begint ook gelijk de factor macht een rol te spelen. God heeft macht over de mens en de mens heeft macht over al wat leeft, óók over de vrouw.

Toch denk ik niet dat het enkel de scheppingsverhalen zijn waarom wij de mens zo hoog hebben verheven boven alle andere schepselen. We zijn ook gevormd door - onder anderen- de 17e-eeuwse filosoof René Descartes en door het 18e-eeuwse Verlichtingsdenken. Dat verlichtingsdenken heeft ons meer doen vertrouwen op wetenschap en filosofie dan op God.

En van Descartes is de bekende uitspraak: “Cogito, ergo sum” (Ik denk, dus ik ben). Dit soort denken heeft onze verhouding met de aarde, de natuur, de dieren nog verder veranderd, zeker in de westerse wereld.

Onlangs stuitte ik op het boek ‘*A new climate for Christology*’ (een nieuwe klimaat voor christologie), geschreven door Sallie McFague. Zij is een Amerikaans theologe die -tegen de achtergrond van de huidige milieucrisis- een ecologische theologie heeft ontwikkeld. Zij heeft hierin een heel eigen geluid en een eigen visie op God, op Christus, op de Drie-eenheid, de schepping en de mens.

Waar Descartes zegt: “ik denk, dus ik ben”, zegt McFague: “ik verbind mij, dus ik ben”. Voor haar is het gelezen gedeelte uit de Filippenzenbrief een heel belangrijke tekst in dit verband. Jezus zei zelf ook niet: ‘ik denk, dus ik ben’, maar ‘ik verbind mij, dus ik ben.’ Hij bestond in Gods beeld en gelijkenis, maar beriep zich daar niet op. Hij ‘ontledigde’ zichzelf, zo staat er. Wij hebben daar soms een andere associatie bij, maar hier betekent het zoiets als jezelf leeg maken voor anderen; jezelf ontdoen van je ego, van je eigen wil. Het betekent dat je jezelf en je leven verbindt met God en met het leven van andere mensen, maar ook met de hele schepping.

In de theologie van Sallie McFague is God niet een God die macht uitoefent, die zich wil wreken, die bloed wil zien en daarom zijn zoon offert om de zonden van de mensen te verzoenen. Nee, deze God levert zichzelf uit in Christus om zich in alle nederigheid met de mensen en met heel de schepping te verbinden. Deze God staat in Christus als het ware model voor een levenshouding die wij zouden moeten navolgen. Alleen zó kunnen we de aarde redden van de ondergang. Het draait allemaal om 'kenosis', Grieks voor ontleding. De ander belangrijker vinden dan jezelf; je leven overhebben voor een ander, dat is de sleutel naar een leven van discipelschap. Vriendschap is daarbij een kernwoord.

Simone Weil, Frans filosofe, zei het zo: "Pure vriendschap is een beeld van de originele en pure vriendschap van de Triniteit (dus van Vader, Zoon en heilige Geest). Vriendschap is tegelijk de essentie van God." Dus niet macht, maar vriendschap en verbinding is wat God is. God als triniteit als drie-eenheid is niet iets statisch, maar is activiteit, een constante activiteit van geven en ontvangen. McFague beschrijft dat als een soort dans tussen de drie 'personen' van de drie-eenheid, beweging dus. Dat geven en ontvangen gebeurt als het goed is ook in menselijke vriendschapsrelaties. Je zou kunnen zeggen dat je jezelf in een vriendschapsrelatie leeg maakt voor de ander en dat heeft gevolgen. Je verhouding tot je medemensen wordt harmonischer omdat je andere mensen gaat zien en ervaren als gelijken, ongeacht sexe, kleur, nationaliteit, sociale status of wat ook. Simone Weil zei: "Elke ware vriendschap loopt via Christus".

Wie zijn wij, in Gods naam? Mens, schepsel, ja. Maar ook geroepen om deel te hebben aan die vriendschapsrelatie met God, om deel te nemen aan die kosmische dans van ontvangen en geven, van zelfopoffering en nieuw leven. Christen zijn, zegt McFague, is niet een negatief verhaal over zonde, wraak, vergeving en verzoening, maar een vreugdevol feestelijk verhaal waarin we door mee te gaan in die Goddelijke beweging leren wie Jezus is, wie God is, wie wij zelf zijn en wat de schepping is en onze plaats daarin. We leren het door ons in Christus te verbinden met God, met elkaar en met heel de schepping. Juist door ons leeg te maken voor de ander, leven we een vervuld leven, een leven in liefde en verbinding met alles wat is, met mens en dier, met de bomen en planten, met heel de kosmos. Door mee te gaan in die kosmische dans laten we de wereld een beetje mooier na aan wie na ons komen. Moge dat zo zijn!